

OKUL ÖNCESİ KURUMLARDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN BAKIŞ AÇISIYLA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ: FENOMENOLOJİK BİR ARAŞTIRMA¹

WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP FROM THE PERSPECTIVE OF TEACHERS WORKING IN PRESCHOOL INSTITUTIONS: A PHENOMENOLOGICAL RESEARCH

Gözde SUNMAN

Kapadokya Üniversitesi
İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi
Yönetim Bilişim Sistemleri
gozde.sunman@kapadokya.edu.tr
ORCID: 0000-0002-8154-6827

Saadet İrem TURGUT

Kapadokya Üniversitesi
Kapadokya Meslek Yüksekokulu
Çocuk Gelişimi
irem.turgut@kapadokya.edu.tr
ORCID: 0000-0002-5892-8755

ÖZ

Geliş Tarihi:

12.01.2024

Kabul Tarihi:

14.03.2023

Yayın Tarihi:

25.03.2024

Anahtar Kelimeler

Girişimcilik, Kadın Girişimciliği, Okul Öncesi Öğretmenler, Fenomenoloji

Keywords

Entrepreneurship, Women's Entrepreneurship, Preschool Teachers, Phenomenology

Bu araştırmanın amacı okul öncesi kurumda çalışan öğretmenlerin kadın girişimciliğine yönelik bakış açılarını ortaya koymaktır. Yöntem olarak fenomenolojik tasarım benimsenmiştir. Araştırmanın evrenini Nevşehir ili okul öncesi kurumlarda çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Okul öncesi kurumda çalışan 10 kadın öğretmenle yapılan görüşmelerden elde edilen nitel veriler analize dahil edilmiştir. Yarı-Yapılandırılmış görüşme tekniği ile kadın girişimciliğine yönelik görüş ve algılarını belirlemek için okul öncesi öğretmenlerden açık uçlu sorular ve "metaforlar" kullanılarak bilgi toplanmıştır. Toplanan veriler tematik içerik analiz yöntemiyle bilgisayar destekli nitel veri analizi programı MAXQDA üzerinde analiz edilmiştir. Yapılan içerik analizinin bulgularına göre, öğretmenlerin kadın girişimciliğine yönelik algıları "Kadın Girişimciliğine Yönelik Algılar" ana temasında "Girişimcilik Kavramının Anlamı", "Kadın Girişimciliğinin Anlamı", "Kadın Girişimciliğinin Avantajları ve Dezavantajları", "Öğretmen Kimliğinin Yanında Girişimciliğe Yönelik Düşünce", "Mesleki Deneyimlerin Girişimciliğe Etkisi" ve "Metaforlar" olmak üzere altı alt temada toplanmıştır. "Metaforlar" odağında; katılımcıların girişimciliğe yönelik benzetme yapmaları istenmiş ve "beyecan", "yağmur", "ayçiçeği", "güneş", "mevsimler", "kartopu", "kitap" ve "gök gürültüsü" temaları ön plana çıkmıştır.

ABSTRACT

The aim of this research is to reveal the perspectives of teachers working in pre-school institutions towards women entrepreneurship. Phenomenological design was adopted as the method. The population of the research consists of teachers working in pre-school institutions in Nevşehir. Qualitative data obtained from interviews with 10 female teachers working in a pre-school institution were included in the analysis. With the semi-structured interview technique, information was collected from preschool teachers using open-ended questions and "metaphors" to determine their views and perceptions towards women's entrepreneurship. The collected data were analyzed using the thematic content analysis method on the computer-assisted qualitative data analysis program MAXQDA. According to the findings of the content analysis, teachers' perceptions of women's entrepreneurship are under the main theme of "Perceptions Towards Women's Entrepreneurship" it was grouped under six sub-themes: "Meaning of the Concept of Entrepreneurship", "Meaning of Women's Entrepreneurship", "Advantages and Disadvantages of Women's Entrepreneurship", "Thoughts on Entrepreneurship Besides Teacher Identity", "The Effect of Experiences on Entrepreneurship" and "Metaphors". Focusing on "Metaphors"; Participants were asked to make analogies regarding entrepreneurship, and the themes of "excitement", "rain", "sunflower", "sun", "seasons", "snowball", "book" and "thunder" came to the fore.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1418099>

Atf/Cite as: Sunman, G., & Turgut, S. İ. (2024). Okul öncesi kurumlarda çalışan öğretmenlerin bakış açısıyla kadın girişimciliği: Fenomenolojik bir araştırma *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 14(1), 284-296.

¹ Bu çalışma 07-10 Kasım 2023 tarihinde Özbekistan'da düzenlenen 9. Uluslararası EMI Girişimcilik & Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan özet bildirinin genişletilmiş halidir.

Giriş

Ekonomik kalkınma ve istihdam yaratma açısından girişimciliği teşvik etmek ülkeler için giderek daha önemli hale gelmektedir. Kadınların en hızlı yükselen girişimci popülasyonlarından biri olduğu ve dünya çapında inovasyona, iş yaratmaya ve ekonomilere önemli ölçüde katkıda bulunduğu düşünüldüğünde kadın girişimciliğinin farklı perspektiflerden incelenmesi gerekmektedir. Modern iş dünyasına kadınların katılımı her geçen gün artarak devam etmektedir. Bilhassa ekonominin en hızlı büyüyen sektörlerinden biri olan hizmet sektörünün ön sıralarında kadınlar yer almaktadır. Hizmet sektörleri arasında insanların eğitimi ve yetişmesinde en önemli yerlerin başında ise okullar gelmektedir. Okullarda eğitimin temelini okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Bu noktada öğretmenlerin niteliği, bilgi, donanım, yaklaşım ve girişimci özelliği gelecek nesillerin yetişmesinde belirleyici etkiye sahiptir. Öğretmen aynı zamanda sahip olduğu görev ve sorumluluklarının yanında toplum içerisinde bir birey ve ebeveynidir. Gelişim çağında, bireylerin girişimci ebeveynlerinin olması ve örnek alınmasıyla birlikte girişimcilik algıları değiştirerek kişisel girişimcilik eğilimleri etkilenmektedir (Sequeira, 2004). Bundan dolayı öğretmenlerin girişimcilik özellikleri ve girişimci öğretmen olma vasıfları ön plana çıkmaktadır. Okul öncesi eğitimi bölümü mezunları; kreş, gündüz bakımevi, anaokulu, çocuk kulübü gibi resmi ve özel eğitim kurumlarında eğitimci ve yönetici olarak çalışabilecekleri gibi özel bir ana okulu açıp işletebilmektedir. İşsizliğin arttığı ve istihdam alanlarının farklılaştığı günümüzde yeni alanlarda iş ve istihdam yaratma imkânı sunan girişimcilik kavramı daha çok ön plana çıkmaktadır (Akyurt, 2018). Bu sebeple yeni iş sahalarının keşfi ve bu alanlarda istihdam yaratılması ancak girişimcilik özelliği taşıyan insanlarla mümkündür (Deveci, 2016).

Girişimcilik kavramı mevcut durumun dışına çıkmayı, değişimi, yaratıcılığı ve inovasyonu gerektirmektedir. Girişimciliğin amacı fırsatlardan yararlanma ve potansiyel fırsatlar yaratmadır. Dolayısıyla kaynakların kontrol edilmesinden ziyade fırsat yaratma ve fırsatları takip etmeye yönelik bir süreç olduğu ifade edilmektedir (Başar, 2005: 4). Ticari anlamda girişimcilik, çevrede var olan fırsatların belirlenmesi, değerlendirilmesi ve kullanılması faaliyetleri etrafında dönmektedir (Shane ve Venkataraman, 2000). Hisrich'e (2005) göre girişimcilik, tüm riskleri ve ödülleri kapsayan yeni bir şey yaratma sürecidir. Girişimci ise yenilikçi veya benzersiz farklı bir şey geliştiren kişidir. Girişimcilik olgusu pek çok farklı bilimsel alan için araştırma soruları sunsa da (Baumol, 1996) araştırmacılar temel olarak girişimciliğe ilişkin üç dizi araştırma sorusuyla ilgilenmektedir. Bunlar: Mal ve hizmetlerin yaratılmasına yönelik fırsatların neden, ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı; bazı insanların bu fırsatları neden, ne zaman ve nasıl, keşfedip diğerlerini keşfedemediği; girişimcilik fırsatlarından yararlanmak için farklı eylem tarzlarının neden, ne zaman ve nasıl kullanıldığıdır.

Ülkelerin en önemli görevlerinden biri ülkede girişimcilik dinamizmi güçlü olan kişilere fırsatlar yaratmak, onlara daha fazla yardım ve destek sağlamaktır. Girişimcilik kavramı cinsiyetsizdir ancak literatürde bu kavramlar kadın ve erkek girişimciler arasındaki farkı vurgulamak için ayrı ayrı incelenmektedir (Durukan, 2021). Bu konuda özellikle kadınları desteklemek ve girişimciliğe teşvik etmek gerektiği söylenebilir. Çünkü kadın girişimcileri girişimciliğe yönlendiren etken kendilerini gerçekleştirmeye çalışmaları iken (Moore ve Buttner, 1997), erkeklerin ise kendi şirketlerini kurarak gelirlerini artıracaklarına inanmalarıdır. Kadın girişimciler çalışanlarına hizmet eden yenilikçi sistemler ve programlar içeren organizasyonlar oluşturmaktadır. Bir kuruluş için çalışmak, erkekler tarafından sıradan sonuçlar sağlayan iş güvenliği, boş zaman, açıkça tanımlanmış kurallar ve prosedürler ve düzenli bir gelir olarak algılanmaktadır. Kadınlar, kendi işlerini yürütmenin risk alma ve kendi iş yapma yöntemlerini geliştirme konusunda daha fazla fırsat sağladığını bildirmektedir (Brenner ve diğerleri, 1991). Kadınları iş kurmaya iten başlıca motivasyon unsurları; ek aile geliri sağlama fırsatının yanı sıra hem aile hem de işle ilgili sorumlulukları yönetme konusunda ek esneklik sağlamasıdır. Kadınların, ailevi nedenlerden dolayı, ideal bir iş-yaşam dengesi oluşturmak amacıyla bir iş girişiminde bulunma olasılıkları erkeklerden beş kat daha fazla olduğu için kadınlar daha sık evden çalışmaktadır. Erkeklerin ise daha fazla para kazanmak amacıyla bir iş girişiminde bulunma olasılıkları kadınlara göre iki kat daha fazladır (UK Office for National Statistics, 2009).

Yapılan araştırmalarda yaşlı olmak, erkek olmak ve evli olmak kişinin kendi işini kurma eğiliminde önemli bir etkidir (OECD, 1991). Araştırmacılara göre girişimciliği etkileyen kültür, aile, eğitim, kişisel özellikler, yaş, iş tecrübesi ve rol modeller gibi çok sayıda faktör mevcuttur (Hisrich ve Peters, 1995).

Bu araştırmada okul öncesi kurumlarda çalışan kadın öğretmenler için bir kariyer tercihi olarak girişimcilik olgusunu incelemek, kadın girişimcilerin izlediği motivasyonları ortaya koymak, girişimcilik yolunda kendilerini destekleyen ve engelleyen durumlara yönelik algılarını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Dolayısıyla araştırmadan

elde edilen sonuçlarla kadın girişimciliğini destekleyen ve engelleyen uygulamalara ilişkin bir değerlendirme yapılması, okul öncesi öğretmenlerde kadın girişimciliğine yönelik bir bakış açısı oluşturulması ve kadınların yaşadığı sorunların yeniden değerlendirilerek konuyla ilgili gerekli düzeltmelerin yapılması gibi pek çok açıdan araştırmacı ve uygulayıcılara yönelik bir farkındalık kazandıracakı düşünülmektedir.

Metodoloji

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Okul öncesi eğitimi bölümü mezunları; kreş, gündüz bakımevi, anaokulu, çocuk kulübü gibi resmi ve özel eğitim kurumlarında eğitimci ve yönetici olarak çalışabilecekleri gibi özel bir ana okulu açıp işletebilmektedir. Bu araştırmanın temel amacı; okul öncesi kurumda çalışan öğretmenlerin kadın girişimciliğine yönelik bakış açılarını ortaya koymaktır. Ekonomik kalkınma ve istihdam yaratma açısından girişimciliği teşvik etmek ülkeler için giderek daha önemli hale gelmektedir. Bilhassa kadınların en hızlı yükselen girişimci popülasyonlarından biri olduğu ve dünya çapında inovasyona, iş yaratmaya ve ekonomilere önemli ölçüde katkıda bulunduğu düşünüldüğünde kadın girişimciliğinin farklı perspektiflerden incelenmesi önem arz etmektedir.

Araştırma Deseni

Araştırmada, okul öncesi kurumda çalışan öğretmenlerin kadın girişimciliğine yönelik bakış açılarını, girişimcilik kavramını nasıl anlamlandırdıklarını sorgulamak ve tümevarımsal çıkarımda bulunmak için nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik tasarım benimsenmiştir. Fenomenolojik araştırma, etnografya ve sembolik etkileşimcilik gibi esasen niteliksel olan yaklaşımlarla örtüşmektedir. Fenomenolojik araştırma, esasen açıklamaktan ziyade tanımlamayı ve hipotezlerden veya önyargılardan arınmış bir perspektiften başlamakta amaçlamaktadır (Husserl 1970). Araştırmada nitel araştırmada sıkça tercih edilen bir veri toplama aracı olan görüşme tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır (Woods, 1986). Araştırmanın katılımcılarına literatür taraması sonucunda geliştirilen ve araştırmanın amacı doğrultusunda önceden belirlenmiş sorularla soru sorma ve cevaplama tarzında karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir (Briggs ve Coleman, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini Nevşehir ili okul öncesi kurumlarda çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Basit tesadüfü örnekleme yöntemine göre Nevşehir ilinde okul öncesi kurumda çalışan 10 kadın öğretmen katılımcı olarak belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyet, öğrenim durumu, yaş ve meslekte çalışma süresi gibi demografik bilgilerine ait Tablo 1 aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Yaş	Meslekte çalışma süresi
1	Kadın	Önlisans	30	6
2	Kadın	Önlisans	22	3
3	Kadın	Lisans	29	4
4	Kadın	Önlisans	26	2
5	Kadın	Lisans	30	5
6	Kadın	Önlisans	25	4
7	Kadın	Önlisans	21	1
8	Kadın	Önlisans	27	3
9	Kadın	Önlisans	24	2
10	Kadın	Lisans	35	8

Veri Toplama Aracı ve Yöntemleri

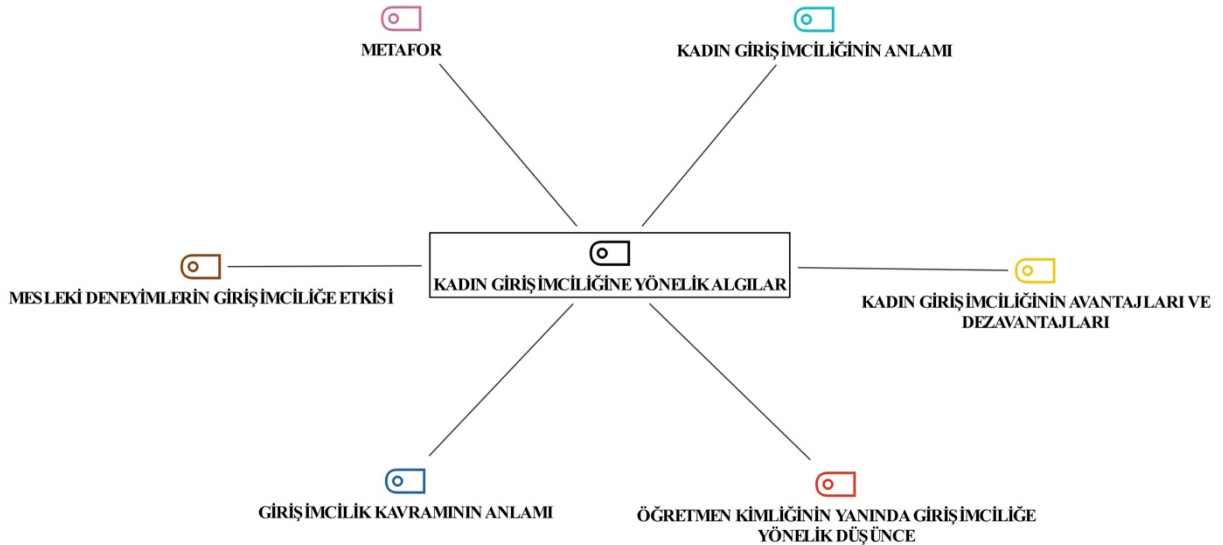
Veri toplamak için görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği açık uçlu sorular sorularak katılımcının konuya yönelik ayrıntılı bilgiler vermesine olanak sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanmasında araştırmacılar tarafından ilgili yazın taraması sonucunda elde edilen bilgiler ve araştırmanın amacı dikkate alınmıştır. Ayrıca görüşmeden önce katılımcılara bilgilerin gizli tutulacağı noktasında araştırmacılar tarafından bilgilendirme yapılarak gönüllü onam formu alınmıştır.

Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşmeler esnasında kayda alınan sesler deşifre edilerek bir rapor haline getirilmiştir. Bu raporlar görüşme dökümleri olup verileri analiz etme aşamasında birincil kaynak niteliğindedir. Bu veriler tematik içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi metnin analiz edilmesi için kullanılan bir dizi farklı stratejilerdir. Kullanılan kelimelerin eğilimleri ve kalıpları, sıklıkları, ilişkileri ve iletişim yapıları belirlenerek metinsel bilgiyi keşfetmek için kullanılan sistematik bir kodlama ve kategorize etme yaklaşımı içerik analizidir (Mayring, 2000; Gbrich, 2007). Bununla birlikte bağımsız bir nitel tanımlayıcı yaklaşım olan temel olarak “veriler içindeki örüntüleri (temaları) tanımlama, analiz etme ve raporlama yöntemi” tematik analizdir (Braun ve Clarke, 2006). Bu doğrultuda ana temalar, kodlar ve alt kodlar oluşturulmuştur. Son olarak elde edilen bulgular yorumlanarak analiz süreci sonlandırılmıştır. MAXQDA nitel analiz programı üzerinde “Görsel Araçlar” kullanılarak bulguların haritalandırılması yapılmıştır.

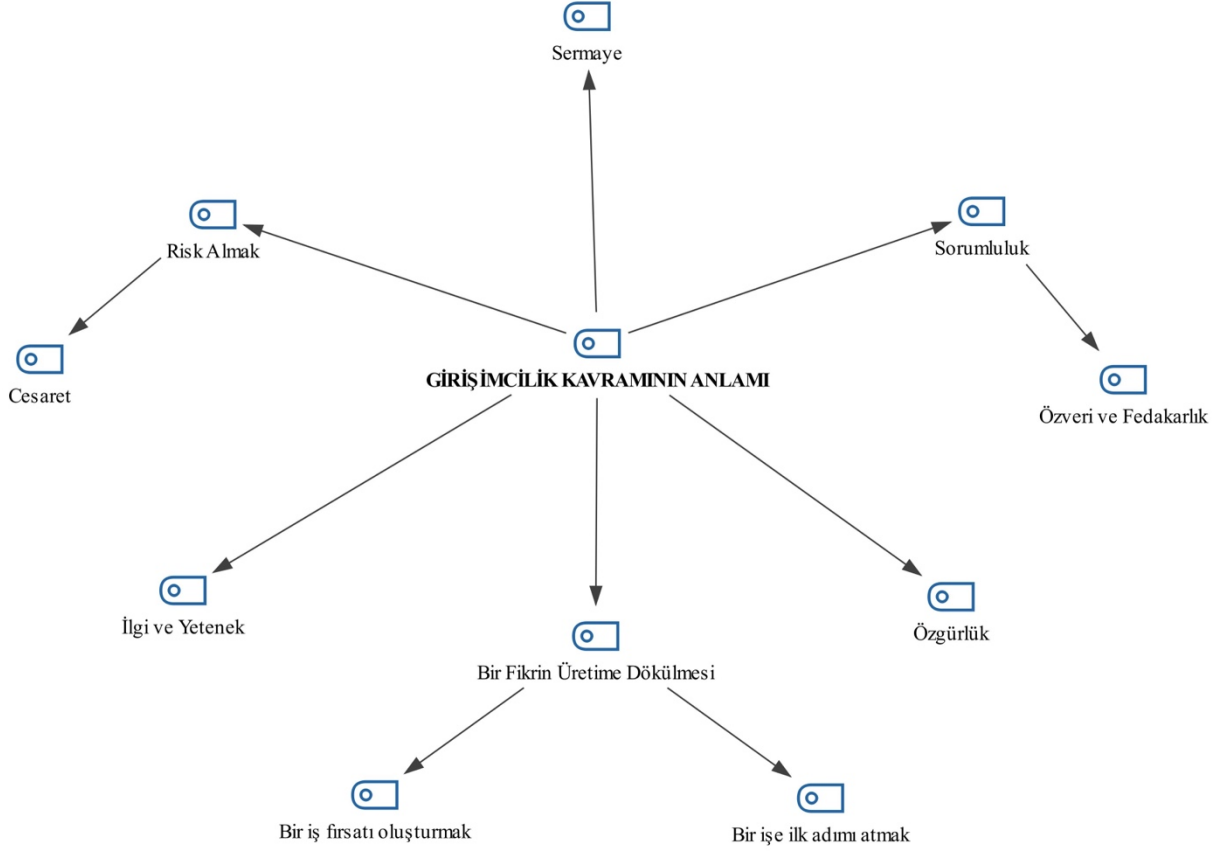
Bulgular

Mevcut çalışmada yapılan içerik analizinin bulgularına göre, öğretmenlerin kadın girişimciliğine yönelik algıları “Kadın Girişimciliğine Yönelik Algılar” ana temasında “Girişimcilik Kavramının Anlamı”, “Kadın Girişimciliğinin Anlamı”, “Kadın Girişimciliğinin Avantajları ve Dezavantajları”, “Öğretmen Kimliğinin Yanında Girişimciliğe Yönelik Düşünce”, “Mesleki Deneyimlerin Girişimciliğe Etkisi” ve “Metaforlar” olmak üzere altı alt temada toplanmıştır. Söz konusu ana ve alt temalar Şekil 1’de sunulmaktadır.



Şekil I. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kadın Girişimciliğine Yönelik Algılarında Ana ve Alt Temalar

Katılımcılar “*girişimcilik kavramının anlamı*” alt teması odağında; risk almak, cesaret, ilgi ve yetenek, sermaye, sorumluluk, özveri ve fedakârlık, özgürlük, bir fikrin üretime dökülmesi, bir iş fırsatı oluşturmak ve bir işe ilk adımı atmak şeklinde girişimcilik kavramının kendilerinde yarattığı algılardan bahsetmiştir. Alt temaya ait görsel harita Şekil 2’de gösterilmektedir.

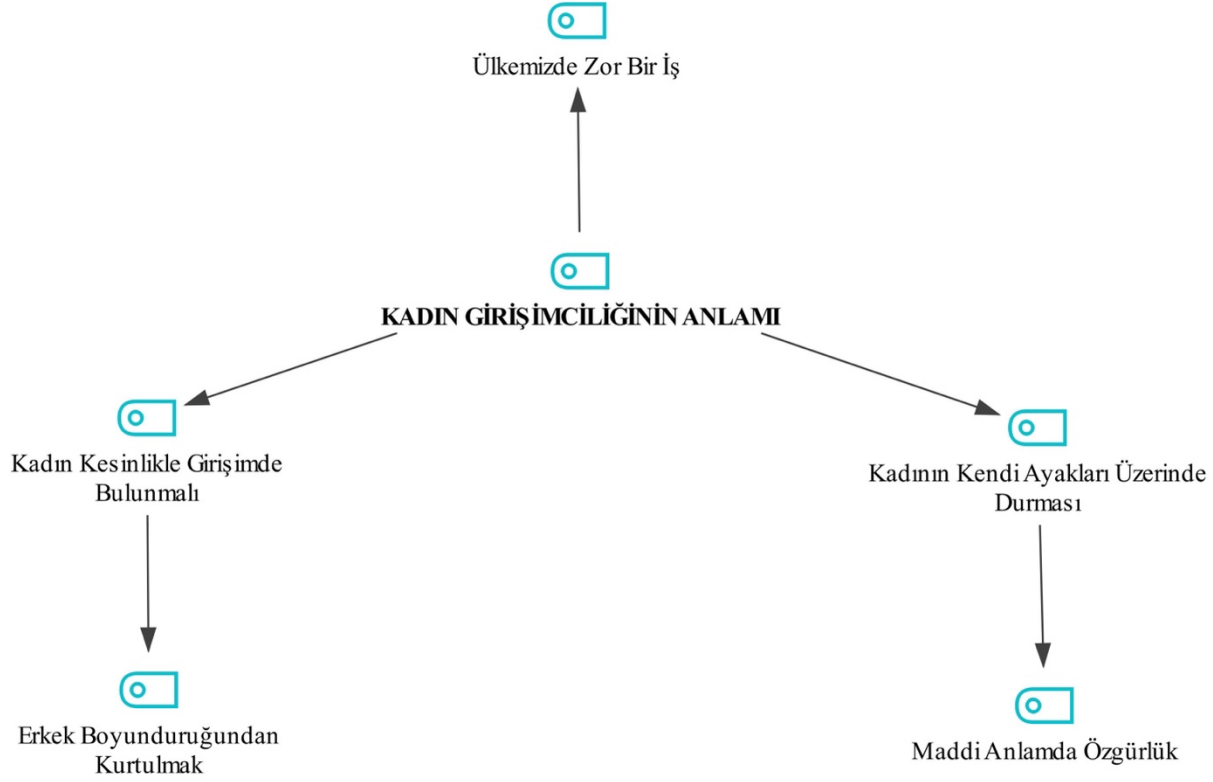


Şekil 2. Girişimcilik kavramının anlamı (MAXQDA-codes-sub-codes)

03-Lisans-29- 4: Bir iş fırsatı oluşturmak amacıyla emeğin ve sermayenin ortaya konması. Tüm olanakları değerlendirerek bir iş kurma ve bunun artısını eksisini planlayarak pazara giriş yapmak.

06-Önlisans-25-4: Bir insanın risk olarak aklındaki düşünceyi, farklı bir fikri varsa risk olarak yeni iş fikri oluşturması. Tüm olumsuzluklara rağmen risk alması gerekiyor, özgüven, cesaret gerektiriyor.

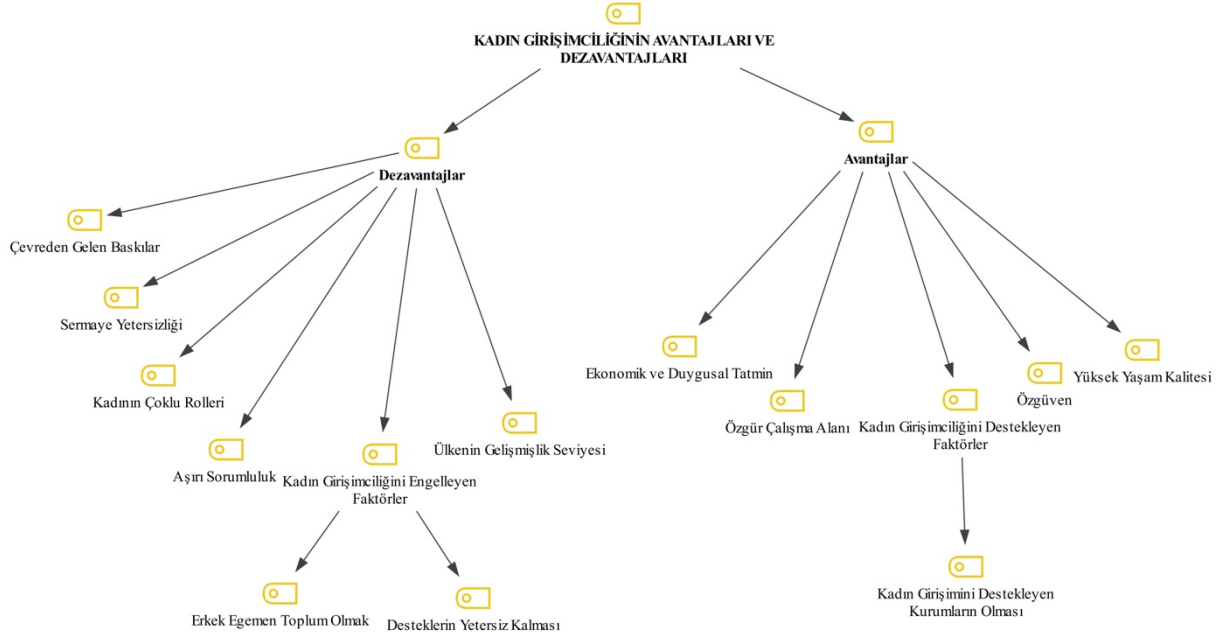
Katılımcılar “*Kadın girişimciliğinin anlamı*” alt teması odağında; kadının kendi ayakları üzerinde durması, maddi anlamda özgürlük, ülkemizde zor bir iş olması, kadının kesinlikle girişimde bulunması ve kadının erkek boyunduruğundan kurtulması üzerinde durmuştur. Alt temaya ait görsel harita Şekil 3’te gösterilmektedir.



Şekil 3. Kadın girişimciliğinin anlamı (MAXQDA-codes-sub-codes)

03-Lisans-29- 4: Kesinlikle girişimci olmalılar en az erkekler kadar. Daha çok maddi gelir, daha kaliteli yaşam fırsatları ve güç sağladığını düşünüyorum. Toplumsal olarak ataerkil bir yapımız olduğu için işe de yansıyor toplumsal cinsiyet eşitsizliği. Kadınların daha yapamaz rolünde olduğu, rol çatışmalarının olduğu bir yapı var Türkiye’de. Daha zayıf görülüyorlar. Kadınlar eşit şartlarda çalışmıyor. Teknoloji üzerine mesela girişimcilik erkeklere atfedilmiş durumda. Kadının aile faktörü, yetiştirilme tarzı ön planda. Sermaye kaybı da kadını zor duruma sokar ancak erkeği sokmaz. Türkiye’de kadın girişimciliğini destekleyen kuruluşlar var. Koçlar, Sabancılardaki güçlü kadınlar diğer kadınları destekliyor. Ancak yarım. Kadının hiçbir şeye sahip olmaması gerekiyor destek olabilmek için bu nedenle bu yeterli değil. İstenen şartlar yetersiz maddi olarak da yetersiz sunuluyorlar.

Katılımcılar “*Kadın girişimciliğinin avantajları ve dezavantajları*” alt teması odağında; “*avantajlar*” olarak ekonomik ve duygusal tatmin, özgür çalışma alanı, kadın girişimciliğini destekleyen faktörler, kadın girişimciliğini destekleyen kurumların olması, özgüven ve yüksek yaşam kalitesi gibi birçok avantaja değinmiştir. Bunun yanında “*dezavantajlar*” olarak çevreden gelen baskılar, sermaye yetersizliği, kadının çoklu rolleri, aşırı sorumluluk, kadın girişimciliğini engelleyen faktörler, erkek egemen toplum olmak, desteklerin yetersiz kalması ülkenin gelişmişlik seviyesi gibi birçok dezavantaja değinmiştir. Alt temaya ait görsel harita Şekil 4’te gösterilmektedir.

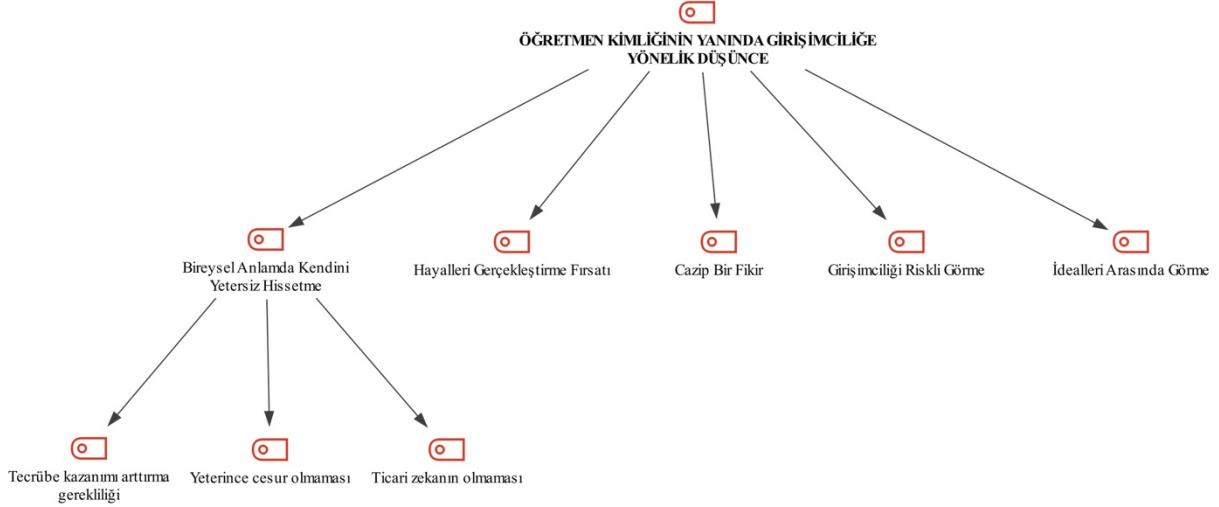


Şekil 4. Kadın girişimciliğinin avantajları ve dezavantajları (MAXQDA-codes-sub-codes)

10-Lisans-35-8: Kadınların girişimci olması bir cesaret. Kendi ayaklarının üzerinde durabilmeli. Maddi anlamda kazanç sağlamak, kendi ayakları üzerinde durabilmek, kendini geliştirmek için. Destekleyen ve engelleyen faktörler var. Mesela maddi anlamda, ekonomik açıdan engeller olabilir, eşler engel olabilir, kazançları ise maddi durumu iyi ise istediği şeyleri yapabilir. Çevrenin desteği önemli. Bazı dezavantajları da var çok yoğun çalışırsa kendine, eşine, çocuklarına zaman ayırmakta güçlük çekebilir. Sorumluluğu daha çok olacağı için zaman ayıramayabilir. Ama avantajı kadın özgürlük kazanabilir, daha özgür şeyler yapabilir, maddi anlamda getiri sağlar.

05-Lisans-30-5: Her kadının istediği zaman ve kendilerine güvenerek risk altına girerek her işi başaracaklarını düşünüyorum. Kendi maddi özgürlüklerini kazanmak ve kimseye bel bağlamadan hayatlarını geçirmek için girişimde bulunabilir. Toplumsal açıdan kadınların çok bastırıldıklarını düşünüyorum. Eş, aile gibi. Yapamazsın vb. söylemlerle risk almaktan çekiniyor olabilirler. Ekonomik açıdan risk alamadıkları için. Ya her şeyi kaybedersem düşüncesi olabilir. Kaybettiğinde olumsuz etkilenecekse bir işe girişmek istemiyor olabilir. Fakat girişimci kadın daha özgüvenli olur. Kimseden beklentisi olmadan kendi ayakları üzerinde durabilir. İnsanların olumsuz düşünceleri onun için dezavantaj olabilir. Erkek egemen bir toplumda toplumsal açıdan bakarsak çok kazanması eşini olumsuz etkileyebilir. Eşi için bir problem olabilir.

Katılımcılar "*Öğretmen Kimliğinin Yanında Girişimciliğe Yönelik Düşünce*" alt teması odağında; tecrübe kazanımını artırma gerekliliğinden, yeterince cesur hissetmediklerinden ve ticari zekanın olmamasından bahsederek bireysel anlamda kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca hayalleri gerçekleştirme fırsatı, cazip bir fikir, girişimciliği riskli görme ve girişimciliği idealleri arasında görme gibi öğretmen kimliklerinin yanında girişimciliğe yönelik olumlu ve olumsuz konulara değinmiştir. Alt temaya ait görsel harita Şekil 5'te gösterilmektedir.



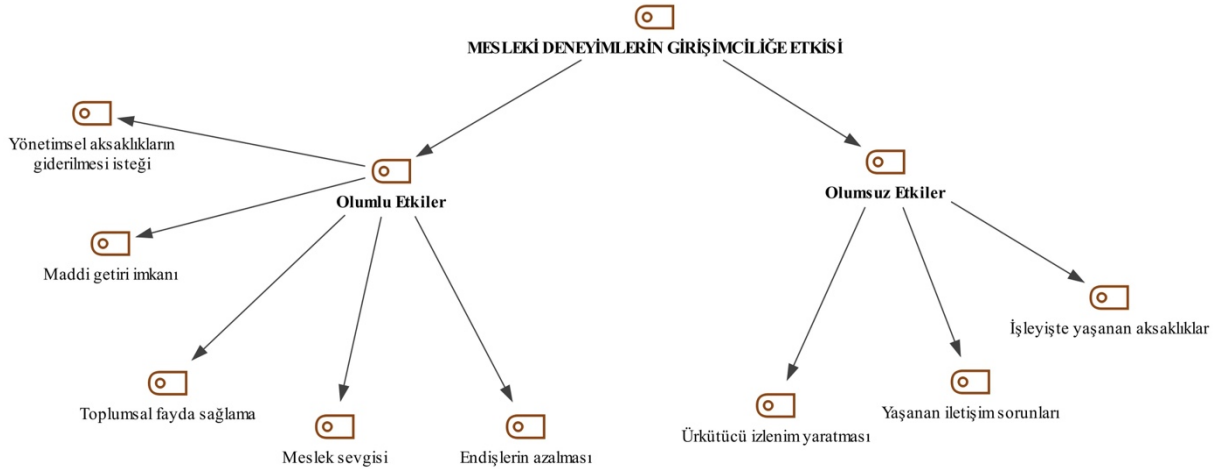
Şekil 5. Öğretmen kimliğinin yanında girişimciliğe yönelik düşünce (MAXQDA-codes-sub-codes)

02-Önlisans-22-3: Uzak bir fikir olarak geliyor. Yaratıcılık da istiyor, sürdürülebilmek, sorumluluk da almak. Şu an için bunları kendimde görmüyorum.

06-Önlisans-25-4: Bana çok güzel bir fikir gibi geliyor. Uzun süre çalıştığım için oyun atölyesi istiyorum. Kreş daha fazla sorumluluk istiyor. Oyun atölyesinde belirli saat aralıkları olduğu için daha kolay olabilir.

09-Önlisans-24-4: İlgi görmeyebilir açtığım yer. Konumu çok önemli açtığım yerin. Nevşehir’de böyle bir yer pek yok. Kişinin bilgi sahibi olması, çocuklarla iletişimi biliyorsa olumlu olabilir. Talebin daha fazla olduğu yerler olumlu olmasını sağlar.

Katılımcılar “Mesleki Deneyimlerin Girişimciliğe Etkisi” alt teması odağında; “olumlu etkiler” olarak yönetsel anlamda aksaklıkların giderilmesi isteği, maddi getiri imkânı, toplumsal fayda sağlama, meslek sevgisi ve endişelerin azalması gibi mesleki deneyimin olumlu etkilerine değinmiştir. Ayrıca “olumsuz etkiler” olarak kendilerinde girişimciliğin ürkütücü bir izlenim yaratmasından, yaşanan iletişim sorunlarından ve işleyişte yaşanan aksaklıklardan bahsedilmiştir. Alt temaya ait görsel harita Şekil 6’da gösterilmektedir.

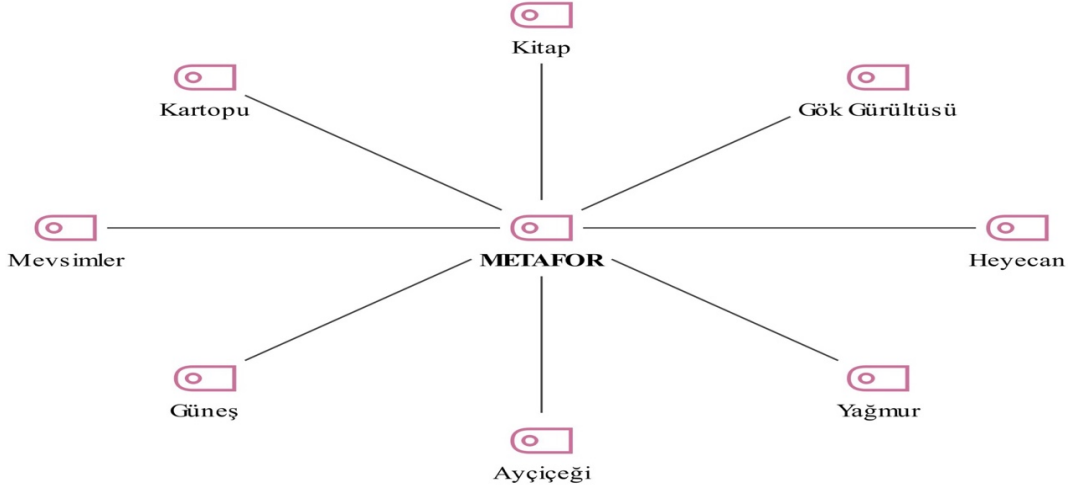


Şekil 6. Mesleki deneyimlerin girişimciliğe etkisi (MAXQDA-codes-sub-codes)

07-Önlisans-21-1: Çocuklarla çalışmayı seviyorum o yüzden bu mesleği seçtim. Hem mesai saatleri olabilir hem de ortam olabilir. Kendi işinin başında olmak farklı. Her iş ortamında insanlar aile gibi olur ama daha rahat bir çalışma ortamı olur. Çalışma ortamı beni girişimciliğe itiyor.

01-Önlisans-30-6: Kayseride de çalıştım oradan buraya geldiğimde korkutucuydu bir yandan. O korkumu yendiğimi düşünüyorum. Bunun üzerine gittiğimi düşünüyorum korkumu yendim. Elime ileride bir fırsat gelse artık korkmadan adım atabilirim.

“Metaforlar” alt teması odağında ise katılımcılardan girişimcilğe yönelik benzetme yapımları istenmiş ve bu neticede “heyecan”, “yağmur”, “ayçiçeği”, “güneş”, “mevsimler”, “kartopu”, “kitap” ve “gök gürültüsü” gibi alt temalar ön plana çıkmıştır. Alt temaya ait görsel harita Şekil 7’de gösterilmektedir.



Şekil 7. Metafor (MAXQDA-codes-sub-codes)

07-Önlisans-21-1: Yağmurdan önceki kara bulutlara benzetirdim. Çok korkutucu geliyor ama hep böyle devam etmiyor sonunda güneş açıyor.

03-Lisans-29-4: Kartopuna benzetirdim. Bir yerden başlarsa ve sağlam başlarsa büyüyerek giden bir kartopu olur.

06-Önlisans-25-4: Ayçiçeğine benzetirdim. Güneşi takip ediyor. Gün sonunda batsa bile güneşin doğumuyla beraber yeniden açılıyor.

01-Önlisans-30-6: Gök gürültüsüne benzetirdim. Hem heyecanlı hem korkutucu hem de riskli çünkü. Çok iyi de olabilirsin bir anda çöküşe de geçebilirsin.

10-Lisans-35-8: Heyecan diyebilirim. Hem içimde çelişkili duygular hem beni neyi beklediğini kestirememek, sonuç olarak batmakta var çıkmakta...

Sonuç ve Tartışma

Kadın girişimciliğinin; ekonomik büyüme, istihdam oluşturma, toplumsal eşitsizliği azaltması, yaratıcılık ve inovasyon, toplumsal refahın artması, rol model etkisi, sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik gibi ekonomik, toplumsal ve kültürel açıdan oldukça önem etkileri bulunmaktadır. Bu araştırmada okul öncesi kurumda çalışan öğretmenlerin kadın girişimciliğine yönelik bakış açılarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Araştırmada yöntem olarak fenomenolojik tasarım benimsenmiştir. Araştırmanın evrenini Nevşehir ili okul öncesi kurumlarda çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Yarı-Yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak kadın girişimciliğine yönelik görüş ve algıların belirlenmesi için okul öncesi öğretmenlerden açık uçlu sorular ve “metaforlar” kullanılarak bilgi toplanmıştır. Toplanan veriler tematik içerik analiz yöntemiyle bilgisayar destekli nitel veri analizi programı MAXQDA üzerinde analiz edilmiştir.

Bulgulara göre, öğretmenlerin kadın girişimciliğine yönelik algıları “Kadın Girişimciliğine Yönelik Algılar” ana temasında “Girişimcilik Kavramının Anlamı”, “Kadın Girişimciliğinin Anlamı”, “Kadın Girişimciliğinin Avantajları ve Dezavantajları”, “Öğretmen Kimliğinin Yanında Girişimcilğe Yönelik Düşünce”, “Mesleki Deneyimlerin Girişimcilğe Etkisi” ve “Metaforlar” olmak üzere altı alt temada toplanmıştır. Katılımcılar “girişimcilik kavramının anlamı” odağında; risk almak, ilgi ve yetenek, sermaye, yenilikçilik, sorumluluk, özgürlük, emek, bir fikrin üretime dökülmesi gibi girişimcilik kavramının kendilerinde yarattığı algılardan bahsetmiştir. “Kadın girişimciliğinin anlamı” odağında;

kadının kendi ayakları üzerinde durması, ülkemizde zor bir iş olması ve kadının kesinlikle girişimde bulunması gerektiğinin üzerinde durulmuştur. “*Kadın girişimciliğinin avantajları ve dezavantajları*” odağında; aşırı sorumluluk, çevreden gelen baskılar, ülkenin gelişmişlik seviyesi, sermaye yetersizliği, kadının çoklu rolleri, kadın girişimciliğini engelleyen faktörler gibi birçok dezavantajdan bahsedilmiştir. Bununla birlikte özgüven, özgür çalışma alanı, yüksek yaşam kalitesi, ekonomik ve duygusal tatmin, kadın girişimciliğini destekleyen faktörler gibi birçok avantaja da değinilmiştir. “*Öğretmen Kimliğinin Yanında Girişimciliğe Yönelik Düşünce*” odağında katılımcılar; hayalleri gerçekleştirme fırsatı sunduğundan, cazip bir fikir olduğundan, bireysel anlamda kendilerini yetersiz hissettiklerinden bahsetmiştir. “*Mesleki Deneyimlerin Girişimciliğe Etkisi*” odağında; meslek sevgisi, yönetsel anlamda aksaklıkların giderilmesi isteği, toplumsal fayda sağlama, maddi getiri imkânı ve endişelerin azalması gibi mesleki deneyimin olumlu etkilerine değinilmiştir. Ayrıca kendilerinde girişimciliğin ürktütücü bir izlenim yaratmasının olumsuz etkiler yarattığı ifade edilmiştir. . “*Metaforlar*” odağında ise katılımcıların girişimciliğe yönelik benzetme yapmaları istenmiş ve bu kapsamda; heyecan, yağmur, ayçiçeği, güneş, mevsimler, kartopu, kitap ve gök gürültüsü temaları ön plana çıkmıştır.

Kadınların küresel ekonomiye katılımı ve demokratik bir toplum, bir ülkenin ekonomik gelişimi için gerekli olduğundan politika yapıcılar kendi şirketlerini kurmak isteyen kadınların karşılaştıkları engeller konusunda endişe duymaktadır (Jalbert, 2000; Schlögl, 2004). Birçok ülkede kadınların yetenek ve başarılarına yeterince saygı gösterilmediği için kadınlar öz saygı oluşturmada girişimciliği bir fırsat olarak görmektedir (Keskin, 2014: 74). Fakat kadınların bir işe girişmek için çıktığı yolda ilk adımda karşılaştığı sosyal ve kültürel tutumlar, girişimcilik yeteneklerinin düşük olması, ilk aşamada finansal erişimde zorluk yaşama gibi durumlar kadınları cesaretini kırmaktadır (OECD, 2017: 12). Ayrıca kadınların çalışma hayatının dışında kalmalarının bir diğer sebebi cinsiyet eşitsizliğine dayalı uygulamalardır (Kartal ve Çoban, 2018). Bununlar birlikte geleneksel toplumlarda erkek ailesini geçindirmek için para kazanmak zorunda olan kadın ise evine ve çocuklarına bakmakla yükümlü olan birey konumundadır. Dolayısıyla kadından öncelikle ücretsiz aile işçiliği olarak tanımlanan evde çalışması beklenmektedir (Erdogan ve Yaşar, 2018). Girişimcinin (örneğin karı koca, baba veya anne) oynadığı özel rol bağlamındaki aile yapısı, bağımsız örgütler oluşturmak için kadın ve erkeklere uygulanan farklı güçleri açıklayabilen kritik ailesel ve toplumsal değişkenleri dayatmaktadır.

Geçiş ekonomilerindeki kadınlar, kadının toplumdaki rolüne ilişkin geleneksel algılardan sıkıntı çekmektedir ve bu tutumlar devam etmektedir (Erdem, 2004; Hovet, 2004). 2001 yılında Nevşehir'de görüşme yöntemi kullanılarak yapılan bir araştırmaya göre kadınların girişimcilik faaliyeti yapma nedenleri; ailelerine maddi destek sağlamak, eşlerinin sağlık sorunları , dul olmaları, kendilerini kanıtlamaları ve kazandıkları mesleki tecrübeyi iş hayatına entegre etme isteği olarak belirtilmiştir (Çelik ve Özdevcioğlu, 2001: 383). Kadın girişimcilerin işini kurma ve yürütme aşamasında karşılaştığı en önemli sorunlardan biri de finansal kaynakların yetersiz olmasıdır. Literatürde ekonomik olarak refaha ulaşma arzusunun çoğu kere girişimciliği tetiklediği ve kendilerini garantiye alma yöntemi şeklinde algılandığı belirtilmektedir (Bozkurt, 2011). Benzer şekilde bu araştırmada da katılımcılar *Kadın girişimciliğinin avantajları ve dezavantajları*” alt teması odağında; “*avantajlar*” olarak ekonomik ve duygusal tatmin, özgür çalışma alanı, özgüven ve yüksek yaşam kalitesi gibi birçok avantaja değinmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara “*Öğretmen Kimliğinin Yanında Girişimciliğe Yönelik Düşünce*” alt teması odağında; tecrübe kazanımını artırma gerekliliğinden, yeterince cesur hissetmediklerinden ve ticari zekanın olmamasından bahsederek bireysel anlamda kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Keleş ve Akcanca (2023) tarafından yapılan çalışmanın nitel boyutunda “*risk alamama*”, “*özgüvenin eksik olması*”, “*cesaretin eksik olması*” ve “*deneyim yoksunluğu yaşama*” şeklinde kodlamalar yapılmıştır. Dolayısıyla alan yazında belirtilen bu sorunlarla bu araştırmadan elde edilen bulgular benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak ülkeler açısından politik güçlendirmenin yanında finansal güçlendirme sağlanarak cinsiyet ayrımı olmayan iş sahaları oluşturmak yenilikçi kadın girişimcileri teşvik etmek ve desteklemek açısından önemlidir (Özafşarlıoğlu Sakallı, 2019). Ülkelerin en önemli görevlerinden birisi ülkede girişimcilik dinamizmi güçlü olan kişilere fırsat ve fırsatlar yaratmak, onlara daha fazla yardım ve destek sağlamaktır (Durukan, 2021). Dolayısıyla kadın girişimciliğini teşvik etmek için toplumun her bir bireyi üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmelidir. Ayrıca farklı meslek alanlarında ve özel bağlamlarda kadın girişimcilerin yaşadıkları deneyimler ve girişimciliğe yönelik algıları araştırılarak literatüre katkı sağlanması önerilmektedir.

Kaynakça

- Başar, M. (2005). “Girişimcilik ve Girişimcinin Özellikleri” , Yavuz Odabaşı (Ed.). Girişimcilik içinde (4-10).
- Baumol, W. (1996). Entrepreneurship, management, and the structure of payoffs. Cambridge, MA: MIT Press.
- Bozkurt, Ç. Ö. (2011). Dünyada ve Türkiye’de girişimcilik eğitimi: Başarılı girişimciler ve öğretim üyelerinden öneriler. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Brenner O.C., Pringle C.D. ve Greenhaus J.H. (1991), “Perceived fulfilment of organizational employment versus entrepreneurship: work values and career intentions of business college graduates”, *Journal of Small Business Management*, 29 (3), p.62-74.
- Çelik, C. ve Özdevecioğlu, M. (2001), “Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma”, 1. Orta Anadolu Kongresi, Nevşehir, 487-498.
- Deveci, İ. (2016). Fen bilimleri öğretim programıyla (5-8) bütünleştirilmiş girişimcilik eğitimi modüllerinin geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Durukan, L. (2021). Türkiye’de kadın girişimcilerin desteklenmesinde KOSGEB’in rolü. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 7(1), 17-37.
- Durukan, L. (2021). Türkiye’de kadın girişimcilerin desteklenmesinde KOSGEB’in rolü. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 7(1), 17-37.
- Erdem, S. (2004). Women entrepreneurs in transition economies: Main obstacles and recommended solutions. *Recent Economic Developments and Problems in the Transition Economies*, Turkish Manas University Conference in Economics. <http://www.manas.kg/pdf/economickonferans/articles/15.pdf>, accessed December 9.
- Erdogan, S. ve Yaşar, S. (2018). Türkiye’de kadın istihdamının gelişimi: Konya-Karaman örneği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 20 (34), 18-28.
- Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:1567 Açıköğretim Fakültesi Yayını. No: 824.
- Grbich, C. (2007) *Qualitative Data Analysis ‘Qualitative Data Analysis’ (S. 3-14), ‘Phenomenology’ (S.84-94)* SagePublications ISBN 97-1-4129-2142-8.
- Hisrich, R. D. ve Peters M. P. (2002). *Entrepreneurship, Fifth Edition*, USA: McGraw-Hill Irwin.
- Hisrich, R.D. (2005). *Entrepreneurship. Sixth Edition*. New York: McGraw-Hill.
- Hovet, J. (2004). Searching for balance, *The Prague Tribune*, 103, <http://www.prague-tribune.cz/2004/6/7.htm>, accessed December 8, 2004.
- Husserl, E (1970) trans D Carr *Logical investigations* New York, Humanities Press.
- Jalbert, S. (2000). Women entrepreneurs in the global economy. *Center for International Private Enterprise*. <http://www.cipe.org/pdf/programs/women/jalbert.pdf>.
- Kartal, M. & Çoban, O. (2018). Emek Piyasasında Kadın Çalışanlara Yönelik Cinsiyet Ayrımcılığı: Kahramanmaraş Tekstil Sektörü Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39: 67-81.
- Keles, M.B. & Akcanca, N. (2023). Okul öncesi öğretmen adaylarının girişimcilik özelliklerinin incelenmesi: Açıklayıcı ardışık desen çalışması, *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(2), 869-892.
- Keskin, S. (2014). Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Durumu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9 (1), 71-94.

- Mayring, P. (2000) “Qualitative Content Analysis”, *Forum: Qualitative Social Research*, Cilt 1, No.2, <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2386>.
- Moore, D. P. ve Buttner, E. H. (1997), *Women Entrepreneurs: Moving Beyond the Glass Ceiling* (Sage, Thousand Oaks, CA).
- OECD (2017). Policy Brief on Women’s Entrepreneurship, OECD publishing, Paris. <https://www.oecd.org/cfe/smes/Policy-Brief-on-Women-s-Entrepreneurship.pdf> Erişim tarihi: 20.09.2023.
- OECD. (1991). Recent developments in self-employment. *Key issues for labor market and social policies*, Paris. <http://www.oecd.org/dataoecd/58/39/2485491.pdf>, Erişim tarihi 17.09.2023.
- Özafşarlıoğlu Sakallı, S. (2019). Kadın Girişimciler, İşletmelere ve Girişimcilğe Güncel Bakış. Ed. Muhammet Saygın. Eğitim Yayınevi. Konya.
- Schlögl, H. (2004). Small and medium enterprises: Seizing the potential. *Observer*, 243: 46–48.
- Sequeria, M. J. (2004). The effect of network ties and entrepreneurial self-efficacy on immigrant new venture intentions. Unpublished Doctorate Dissertation, The University of Texas.
- Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Journal of Management*, 25(1), 217—226.
- UK Office for National Statistics, (2009). “Women in Business”. Available at: <http://www.prowess.org.uk/facts> Erişim tarihi: 18.09.2023.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Ekonomik kalkınma ve istihdam yaratma açısından girişimciliği teşvik etmek ülkeler için giderek daha önemli hale gelmektedir. Bilhassa kadınların en hızlı yükselen girişimci popülasyonlarından biri olduğu ve dünya çapında inovasyona, iş yaratmaya ve ekonomilere önemli ölçüde katkıda bulunduğu düşünüldüğünde kadın girişimciliğinin farklı perspektiflerden incelenmesi gerekmektedir. Okul öncesi eğitimi bölümü mezunları kreş, gündüz bakımevi, anaokulu, çocuk kulübü gibi resmi ve özel eğitim kurumlarında eğitimci ve yönetici olarak çalışabilecekleri gibi özel bir ana okulu açıp işletebilmektedir. Bu araştırmanın amacı okul öncesi kurumda çalışan öğretmenlerin kadın girişimciliğine yönelik bakış açılarını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda araştırmada yöntem olarak fenomenolojik tasarım benimsenmiştir. Araştırmanın evrenini Nevşehir ili okul öncesi kurumlarda çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Bu araştırmanın, kadın girişimciliği üzerine mevcut literatürü sistematik olarak gözden geçirerek okul öncesi kurumda çalışan 10 kadın öğretmenle yapılan görüşmelerden elde edilen nitel verilerle birleştirilip karşılaştırarak literatürdeki önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Görüşmeler alanında uzman kişilerin görüşleri alınarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme tekniği aracılığıyla yürütülmüştür. Veriler gönüllülük esasına dayanarak yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Yarı-Yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak kadın girişimciliğine yönelik görüş ve algılarını belirlemek için okul öncesi öğretmenlerden açık uçlu sorular ve “metaforlar” kullanılarak bilgi toplanmıştır. Toplanan veriler tematik içerik analiz yöntemiyle bilgisayar destekli nitel veri analizi programı MAXQDA üzerinde analiz edilmiştir. Bulgulara göre, öğretmenlerin kadın girişimciliğine yönelik algıları “*Kadın Girişimciliğine Yönelik Algılar*” ana temasında “*Girişimcilik Kavramının Anlamı*”, “*Kadın Girişimciliğinin Anlamı*”, “*Kadın Girişimciliğinin Avantajları ve Dezavantajları*”, “*Öğretmen Kimliğinin Yanında Girişimcilğe Yönelik Düşünce*”, “*Mesleki Deneyimlerin Girişimcilğe Etkisi*” ve “*Metaforlar*” olmak üzere altı alt temada toplanmıştır. Katılımcılar “*girişimcilik kavramının anlamı*” odağında; risk almak, ilgi ve yetenek, sermaye, yenilikçilik, sorumluluk, özgürlük, emek, bir fikrin üretime dökülmesi gibi girişimcilik kavramının kendilerinde yarattığı algılardan bahsetmiştir. “*Kadın girişimciliğinin anlamı*” odağında; kadının kendi ayakları üzerinde durması, ülkemizde zor bir iş olması ve kadının kesinlikle girişimde bulunması gerektiğinin üzerinde durmuştur. “*Kadın girişimciliğinin avantajları ve dezavantajları*” odağında; aşırı sorumluluk, çevreden gelen baskılar, ülkenin gelişmişlik seviyesi, sermaye yetersizliği, kadının çoklu rolleri, kadın girişimciliğini engelleyen faktörler gibi birçok dezavantaja değinmiştir. Bununla birlikte özgüven, özgür çalışma alanı, yüksek yaşam kalitesi, ekonomik ve duygusal tatmin, kadın girişimciliğini destekleyen faktörler gibi birçok avantaja da değinmiştir. “*Öğretmen Kimliğinin Yanında Girişimcilğe Yönelik Düşünce*” odağında; hayalleri gerçekleştirme fırsatı sunduğundan, cazip bir fikir olduğundan, bireysel anlamda kendilerini yetersiz hissettiklerinden bahsetmiştir. “*Mesleki Deneyimlerin Girişimcilğe Etkisi*” odağında; meslek sevgisi, yönetsel anlamda aksaklıkların giderilmesi isteği, toplumsal fayda sağlama, maddi getiri imkânı ve endişelerin azalması gibi mesleki deneyimin olumlu etkilerine değinmiştir. Ayrıca kendilerinde girişimciliğin ürktücü bir izlenim yaratmasının olumsuz etkilerine değinmiştir. “*Metaforlar*” odağında ise; katılımcıların girişimcilğe yönelik benzetme yapımları istenmiş ve bu neticede beyecan, yağmur, ayçiçeği, güneş, mevsimler, kartopu, kitap ve gök gürültüsü temaları ön plana çıkmıştır.